

Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti

Opisniki temeljne zmožnosti

»Ni tako lahko preprosto razložiti, kaj pomeni doseganje minimalne ravni pri sporazumevanju v tujem jeziku. Po mojih izkušnjah je najbolj razumljiva in sprejemljiva razlaga o skromnih podlagah osnovni jezikovni spretnosti, ki odraslemu omogoča preprosto sporazumevanje v tujem jeziku – branje, poslušanje, pisanje in govorjenje v vsakdanjih znanih situacijah.«

Nada Babič Ivaniš, učiteljica

Naslov: Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti

Podnaslov: Opisniki temeljne zmožnosti

Zbirka: Na poti do življenjske uspešnosti

Urednica: dr. Petra Javrh

Avtorji: dr. Petra Javrh, mag. Estera Možina, Katja Bider, Katja Kragelj, Diana Volčjak, Gregor Sepaher, Ludvika Gjerek, Helena Matavž, Patricija Rejec, Nada Babič Ivaniš, Valentina Breclj

Strokovna in tehnična podpora: Katja Bider

Oblikovanje in prelom za tisk: Larisa Hercog

Financer: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Evropski socialni sklad

Elektronska izdaja: Andragoški center Slovenije, 2018, zanj: mag. Andrej Sotošek
Druga, recenzirana in dopolnjena izdaja.

Založnik: Andragoški center Slovenije, Ljubljana

E-naslov: <https://pismenost.acs.si/projekti/ess-6/gradiva/knjizice-z-opisniki/>

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

.....
Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v

Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=297497088

ISBN 978-961-6851-75-6 (pdf)

Vsebina

Knjižici na pot	5
O projektih	9
Metodološki okvir	10
Temeljna zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti	13
Temeljne zmožnosti v sodobnem svetu	13
Revidirana konceptualizacija ključnih kompetenc 2018	14
Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti	16
Preglednici z opisniki	18
Uporaba opisnikov v praksi	26
Pripomoček za delo z udeležencem	29
Priročni slovar	33
Splošni pojmi	33
Specifični pojmi	34
Viri in literatura	36
Iz recenzije	37
Dostop do gradiva in kompletov na spletu	39

Knjižici na pot

V tej knjižici boste našli podrobnejši opis temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti, ki jo razumemo tudi kot eno izmed osmih ključnih kompetenc¹. Kot dodatek tej knjižici pa smo pripravili tudi primer avtorskega pripomočka za neposredno delo z opisniki v praksi. Za temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti veljajo podobne poglobitve razsežnosti kompetence kot pri sporazumevanju v maternem jeziku. Tuji jezik je jezik, ki ni materni jezik. Obvladovanje te zmožnosti temelji na sposobnosti razumevanja, izražanja in razlage pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in govorni obliki, in sicer v ustreznih družbenih in kulturnih okoliščinah (izobraževanje, delo, dom, prosti čas itn.). Zajema pa tudi sposobnosti, kot sta podajanje informacij in medkulturno razumevanje.

Temeljna zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je sposobnost podajanja in sprejemanja informacij v različnih jezikih, sposobnost medkulturnega razumevanja in uporaba tujega jezika v ustreznih okoliščinah.

Temeljna zmožnost obsega štiri ključna področja: branje, poslušanje, govorjenje in pisanje ter učenje učenja tujega jezika. To pomeni v praksi poslušanje, izražanje, razumevanje pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in govorni obliki v jeziku, ki ni materni jezik, ter načrtno učenje in ponavljanje naučenega tujega jezika.

V knjižici opredeljena področja in opisniki izhajajo iz izkušenj, ki smo jih praktiki skozi dolgoletno delo z udeleženci, predstavniki različnih ciljnih skupin (predvsem ranljivih), pridobili v praksi, te-

oretiki pa prepoznali kot jedrne opisnike. Opisnike iz knjižice smo preizkušali z različnimi uporabniki in se prepričali, da so praktično res uporabni in ustrezajo bistvu temeljne zmožnosti.

Cilj akcijskega raziskovanja je bil pripraviti čimbolj uporaben pripomoček brez poseganja v obstoječe standarde in uveljavljena poimenovanja področij. Naš namen ni bil, da se odmaknemo od skupnega evropskega jezikovnega okvirja - SEJO, smo pa pripravili knjižico z opisniki, ki so šele osnova ali predhodnica za razumevanje in uporabo SEJO. Okvir SEJO je vsebinski opis jezikovnih znanj in spretnosti, ki so zbrane in opredeljene glede na težavnostno stopnjo. Služi temu, da lažje razumemo in formalno ocenimo, koliko določena oseba obvlada jezik, in da lahko to znanje primerjamo z znanjem katerekoli druge osebe, ki je bila ocenjevana po principu SEJO. SEJO lahko razumemo kot zemljevid, ki nas opolnomoči s podatki, s katerimi lahko načrtujemo pot učenja izbranega tujega jezika. Vendar zemljevid še ni pokrajina, ki jo opredeljujejo konkretne življenjske/službene okoliščine, v katerih potrebujemo neko jezikovno znanje.

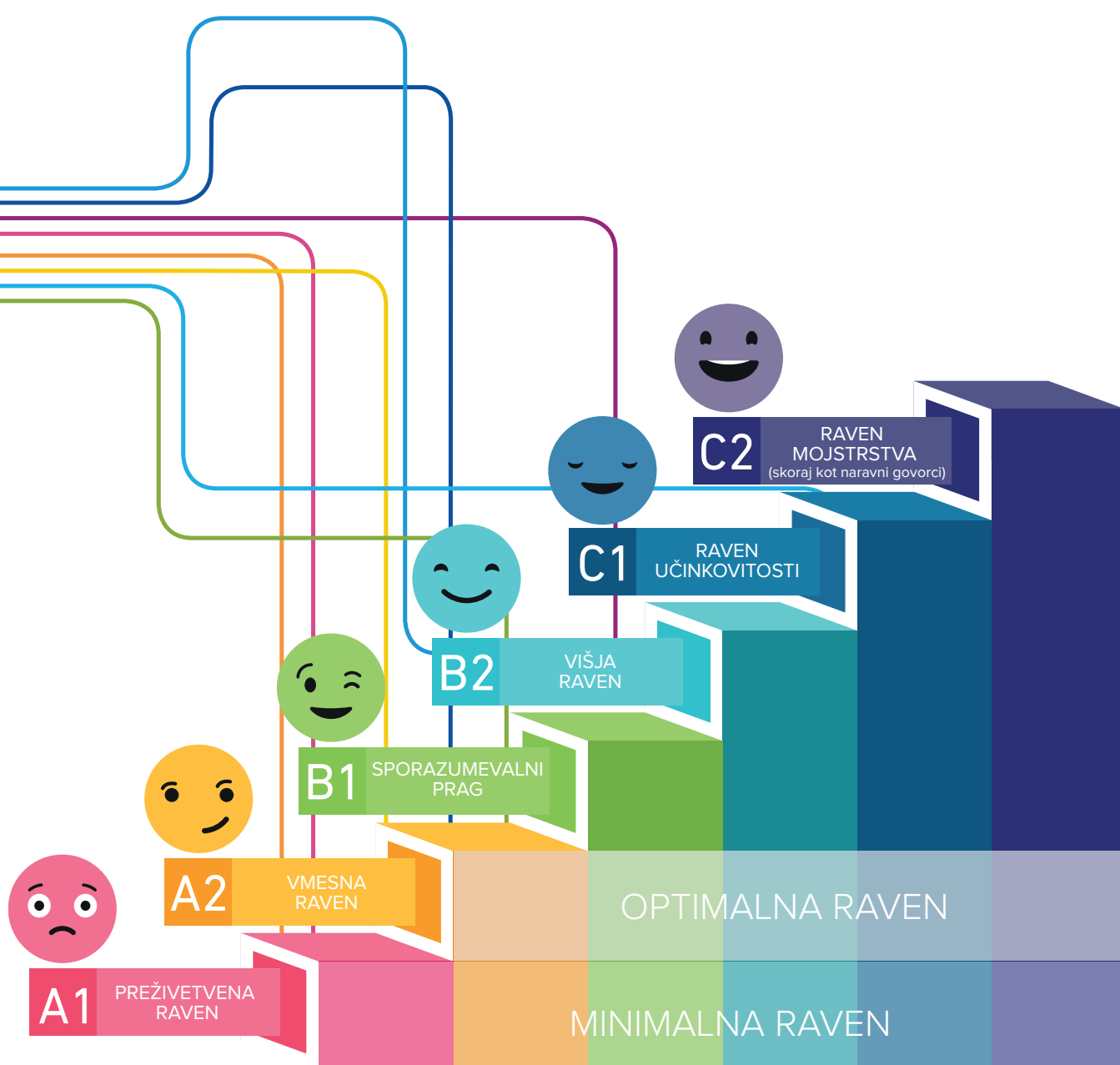
V dvoletnem raziskovalnem delu smo se zelo opirali predvsem na lastne ideje in zamisli, kako razdeliti opisnike. Opisniki in nekatere definicije so nastali z dogovorom znotraj skupine in se nekoliko odmikajo od poimenovanj, ki so v uporabi v SEJO. Za to smo se odločili po tehtnem razmisleku, saj je knjižica namenjena uporabnikom v praksi in želimo, da ostane v njim prijazni obliki, zapisana na enostaven, razumljiv način.

¹ Temeljne zmožnosti oziroma ključne kompetence so tiste zmožnosti, ki niso odvisne od okoliščin delovanja in posamezniku ne glede na specifične okoliščine omogočajo funkcionalno odzivanje in delovanje v širokem spektru različnih dejavnosti. V zadnjem delu knjižice najdete podrobnejšo razlago pojmov.

Namen knjižice z opisniki temeljne zmožnosti Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je v prvi vrsti odraslim iz ranljivih ciljnih skupin omogočiti pridobivanje osnovnega znanja in informacij o temeljni zmožnosti na njim razumljiv način ter možnost samoocenjevanja oziroma umestitve v ustrezno raven. To je po našem prepričanju izhodišče za nadaljnje korake pri izboljšanju obvladovanja te

zmožnosti. Pretvorba naših področij v področja SEJO je vsekakor mogoča. Kdaj je potrebna, bo odločitev učečega se v skladu z njegovim namenom učenja oziroma nasvetom mentorja ali izobraževalca. Na primer: ali odrasli želi pridobiti znanje, da bo uspešno komuniciral v službenem ali osebnem okolju, ali potrebuje certifikat, s katerim bo dokazoval znanje jezika doma ali v tujini.

Umestitev minimalne in optimalne ravni v lestvico SEJO

Vprašali se boste, kaj je opisnik. Naslednja definicija odseva naše razumevanje opisnika, kot se je postopno razvilo v akcijskem raziskovanju, ki ga shematsko opisujemo v nadaljevanju.

Opisnik kratko opisuje del temeljne zmožnosti in jo poskuša narediti čim bolj življenjsko. V tej knjižici prikazujemo jedrne opisnike. Opisnik je sestavljen iz splošnega opisa in konkretne prilagoditve.

Pri temeljni zmožnosti lahko ločimo jedrne opisnike, ki izražajo samo bistvo temeljne zmožnosti, in robne opisnike, ki so podobni ali celo enaki opisnikom katere od drugih temeljnih zmožnosti.

Kako in kje je opisnike iz knjižice mogoče uporabiti?

- Kot priročen pripomoček pri pripravi izvedbenega načrta.
- Za načrtovanje – snovanje vsebine projektov – kot orientacija pri določanju ciljev.
- V pomoč udeležencem izobraževanja, da lažje prepoznajo svoje izobraževalne potrebe.
- Za predstavitev temeljnih zmožnosti kot konstruktov, pa tudi zmogljivosti programa zunanjim partnerjem, na primer zavodom za zaposlovanje, centrom za socialno delo, središčem za samostojno učenje, svetovalnim središčem za izobraževanje odraslih (ISIO), itd.
- Za sumativno spremljanje napredka posameznika in skupine.
- Za formativno spremljanje napredka posameznika in skupine.
- Za skupinsko in individualno spremljanje dela in učenja.
- Za delne in končno evalvacijo izobraževalnih programov.
- Za promocijo – na primer, za izvajalsko organizacijo, ko pripravlja izvedbo programa izobraževanja odraslih iz ranljivih skupin in želi pokazati, kaj bodo učinki programa - in za splošno promocijo temeljnih zmožnosti.

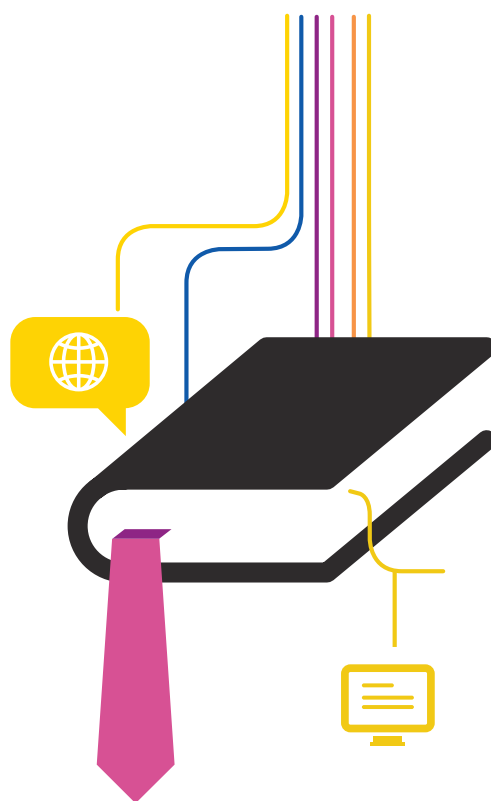
»Med akcijskim raziskovanjem sem dobila asociacijo, da so opisniki kot kameleon, ker se z lahkoto prilagodijo namenu uporabe in osebi, ki jih bere ali uporablja.«

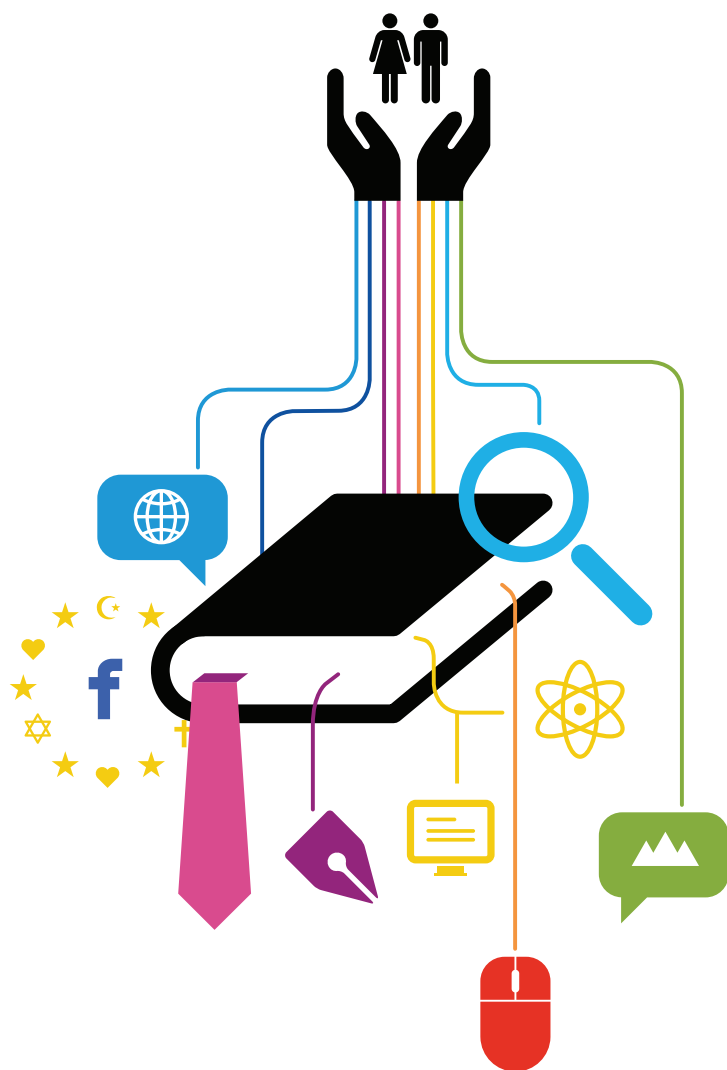
Helena Matavž, učiteljica

Komu bodo najbolj koristili?

- Vsem učiteljem, da se boljše seznanijo s temeljno zmožnostjo sporazumevanje tujih jezikov in jezikovne zmožnosti.
- Vsem izobraževalcem, to pomeni tudi učiteljem v formalnem delu sistema izobraževanja.
- Odraslim udeležencem programov, da spoznajo pomen in mesto temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikovnih zmožnostih v vsakodnevnem življenju.

Avtorji

0 projektih

»Udeleženci iz ranljivih ciljnih skupin so bogat vir informacij. Če jih znamo poslušati, je lahko naše delo učinkovitejše.«

Helena Matavž, učiteljica

Podrobneje o zasnovi knjižic z natančnejšimi informacijami o izhodiščih, metodologiji opredeljevanja opisnikov ipd. lahko preberete v uvodni Priročni knjižici, kjer so tudi praktična navodila za uporabo. Za takšno razvrstitev vsebine smo se odločili, ker smo želeli, da bi bile krajše knjižice predvsem vsakodnevno uporabne, v daljši uvodni knjižici pa je nekoliko podrobneje razložena zasnova, ki smo jo izbrali.

Zbirka knjižic o temeljnih zmožnostih je del dveh zaporednih projektov Razvoj pismenosti ter ugotavljanje in priznavanje neformalno pridobljenega znanja od 2011 do 2014 ter Strokovna podpora na področju pridobivanja temeljnih kompetenc 2016–2022, ki sta potekala na Andragoškem centru Slovenije. V obeh projektih smo v desetih letih nepretrgoma sistematično razvijali različna orodja za krepitev temeljnih zmožnosti in med njimi tudi knjižico, ki je pred vami.

Nastalo je več gradiva, ki se vsebinsko osredotoča na posamezno temeljno zmožnost, povezuje pa ga skupni krovni naslov Na poti do življenjske uspešnosti. Knjižice z opisniki za izbrano temeljno zmožnost zaokrožajo celostno zasnovano zbirko gradiva in orodij. V praksi izobraževanja je že dobro uveljavljen priročnik z naslovom Temeljne zmožnosti odraslih, ki smo ga namenili predvsem učiteljem v izobraževanju odraslih, še posebej pa tudi tistim strokovnim delavcem, ki pri svojem delu le občasno prihajajo v stik z odraslimi. Osnovni paket smiselno dopolnjuje serija IKT gradiva - predvsem izobraževalni filmi o osmih temeljnih zmožnostih in zvočnica.

Vse gradivo skupaj – priročnik, izobraževalni filmi, zvočnica in knjižice z opisniki – so neke vrste »komplet prve pomoči« za vse odrasle, ki se težje prilagajajo sodobnim družbenim in ekonomskim razmeram, in njihove izobraževalce. V izhodišču je gradivo najprej namenjeno izobraževalcem, ki naj po svoji presoji posamezne dele predstavijo in dajo v uporabo odraslim, ki se želijo učiti.

»Že po prvem pogovoru z udeleženko iz ranljive ciljne skupine so se mi začela odpirati številna vprašanja, zato se mi je zdelo v preskus opisnikov iz te knjižice smiselno zajeti osebe, ki imajo z izobraževanjem odraslih vzpostavljene različne odnose in zastopajo različne vloge; od udeležencev, svetovalcev, organizatorjev, učiteljev do predstavnikov iz gospodarstva. Želela sem namreč dobiti vpogled ali pa preveriti, kako gledajo na predstavljeni nabor opisnikov temeljnih zmožnosti sporazumevanja v tujih jezikih. V čem vidijo uporabnost, in sicer za kaj konkretno bi jih – če – sami uporabljali. Prav tako sem se z vsemi individualno pogovarjala o tem, ali so jim opisniki razumljivi ali nerazumljivi, o predlogih in ali bi sami kaj zapisali drugače.«

Patricija Rejec, učiteljica

Metodološki okvir

»Ugotovila sem, da je za dobre dosežke pri delu z ranljivimi skupinami nujno potrebno povezovanje vseh dejavnikov: poznavanje teorije, praktične izkušnje, prenos znanja med sodelavci in člani skupine.«

Nada Babič Ivaniš, učiteljica

Opisniki, prikazani v dveh preglednicah, ki sledita, so sad več kot enoletnega raziskovanja prakse, ki ga je opravila akcijska skupina, sestavljena iz teoretikov in praktikov. Teoretiki so zasnovali postopke, ki so celotno skupino izkušenih praktikov in strokovnjakov vodili pri raziskovalnem vprašanju: Kaj napolnjuje temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti? Kako lahko temeljno zmožnost opišemo in kateri so najustreznejši opisniki zanj?

Izbrana skupina praktikov je z analizo svoje dosežanje prakse, konkretnega dela, ki ga trenutno opravljajo, in razpravo z delovnimi kolegi pripravila predloge opisnikov in področij, ki jih obsega temeljna zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. Iz začetnega nabora 107 splošnih in konkretnih opisnikov za to temeljno zmožnost je raziskovalna skupina pripravila ožji nabor opisnikov v dveh preglednicah. Preglednici z opisniki sta osrednji del knjižice, ki jo pravkar berete, in sta izvirna dodana vrednost projektu ESS Strokovna podpora področju pridobivanja temeljnih kompetenc 2016–2022.

Sam proces priprave opisnikov za temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je vzbudil številna strokovna vprašanja: glede področij znotraj te temeljne zmožnosti, glede uravnoteženih ravni zahtevnosti, glede primerjave teh opisnikov s predpisanimi standardi v programih izobraževanja odraslih in tudi glede opredelitve temeljnih pojmov. Odgovo-

re na tovrstna vprašanja, ki so se pojavila med procesom akcijskega raziskovanja, je skupina iskala s študijem literature in s primerjavami ter preverjanjem v razpravah s kolegi s svojega delovnega področja pa tudi s konkretnim opazovanjem in pogovori z odraslimi, ki so jim opisniki namenjeni.

»Ko prisluhneš osebnim zgodbam, spoznaš, kako polna predsodkov je naša družba. Spoznaš, da imamo na ranljive skupine izoblikovane določene poglede, ki pa jih največkrat sploh nismo pridobili iz neposrednih izkušenj, temveč smo jih oblikovali na podlagi mnenj drugih. Ne želimo namreč zastavljati preglobokih vprašanj, zadovoljni smo s sporazumevalnimi vzorci in naučenimi odzivi, ne znamo/ne želimo prav zares prisluhniti... Vemo, da bi nam prava vprašanja ponudila povratne informacije, ki bi zahtevale spreminjanje, prilagajanje, ukrepanje itn.«

Patricija Rejec, učiteljica

Opisniki so hkrati, vsaj deloma, tudi del širšega kroga praktikov, ki niso neposredno sodelovali v akcijski raziskavi, saj so se člani akcijske raziskovalne skupine v več fazah posvetovali z njimi ali jih prosili za recenzijo pripravljenih gradiv. Sledila sta vzporedno preskušanje v praksi in premislek o opažanjih v raziskovalni skupini. Tako so se postopno oblikovala jasna izhodišča, na podlagi katerih je akcijska skupina opredelila, kaj pomenijo temeljni pojmi, kot so na primer opisnik in področja, ki sestavljajo temeljno zmožnost. Vse smo podrobneje opisali v Priročni knjižici z navodili za uporabo.

Praktiki so v različnih fazah skupnega dela akcijske skupine temeljito spoznali in poglobili teoretske osnove o temeljnih zmožnostih nasploh, še posebej pa so se posvetili temeljni zmožnosti sporazume-

vanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. To je akcijski skupini pomagalo pri zbiranju in selekcioniranju nabora opisnikov. V raziskovanju je akcijska skupina poleg izzivov zapisovala tudi številne uvide. Velik izziv je bil priprava konkretnih prilagoditev opisnikov, kjer so prišli v ospredje prav dolgoletne žive izkušnje dela z odraslimi in poznavanje potreb. Preglednici opisnikov, ki sta predstavljeni v tej knjižici, sta bili pilotno preskušeni v praksi.

»Na podlagi praktičnega preskusa menim, da je nabor opisnikov za temeljno zmožnost sporazumevanje v tujem jeziku in jezikovne zmožnosti uporaben pripomoček tudi kot uvrstitveni test pri oblikovanju skupin. Sočasno je lahko svetovalni pripomoček pri vrednotenju že pridobljenega znanja. Z njim lahko ovrednotimo znanje, spretnosti, kompetence, ki si jih je posameznik pridobil ali razvil bodisi z izobraževanjem, delom, s prostovoljskimi in prostočasnimi dejavnostmi.«

Nada Babič Ivaniš, učiteljica

Sprva je skupina za akcijsko raziskovanje oblikovala nabor več kot 50 splošnih in 57 konkretnih opisnikov, ki ustrezno opisujejo temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. Da bi kar najbolje razumeli posebnosti temeljne zmožnosti, je skupina za akcijsko raziskovanje veliko časa in truda namenila prečiščevanju prvotnega nabora in združevanju v področja. Zato da se ta temeljna zmožnost učinkovito razvija v različnih programih za odrasle, so bila opredeljena štiri ključna področja opisnikov. Ta široko opredeljena področja so izid akcijskega raziskovanja, pri katerem se je skupina oprla tudi na podobne nacionalne in mednarodne projekte ter opredelitve temeljne zmožnosti v formalnem izobraževanju in pomembne dokumente.

Konkretni predlogi, kako lahko knjižica koristi učitelju in tudi udeležencu izobraževanja, so zajeti v posebnem poglavju Uporaba opisnikov v praksi v nadaljevanju, nekoliko bolj poglobljeno razmišljanje o didaktičnih izzivih, ki jih prinaša to orodje, pa je predstavljeno v Priročni knjižici z navodili za uporabo, in sicer v poglavju Uporaba opisnikov v didaktične namene – praktični namigi.

Celotni koncept prikaza opisnikov za temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je ovrednotila recenzentka Nataša Pirih Svetina. Del njenega izvirnega premisleka najdete v poglavju Iz recenzije.

Kakšne so posledice za neposredno prakso, ko se zlijeta teoretski premislek o pomenu učenja tujega jezika in praktično znanje pri delu z odraslimi, ki se učijo tuji jezik, nam najboljše opišejo sodelujoči učitelji sami:

»Na samem začetku, ko so me povabili k sodelovanju v akcijskem raziskovanju, sem ponudbo zavrnila. Nisem namreč prav razumela, kakšen bi lahko sploh bil moj vložek – nisem jezikoslovka in tudi ne učiteljica računalništva, naloga pa se je vrtela okrog teh vsebin. Ob koncu prvega delovnega srečanja je bila velika zmeda. Potem pa ... Zgodil se je proces, ko sem lahko pričela ustvarjati. Teoretično znanje, ki sem ga postopno sprejemala skozi številne razlage in predavanja v dveh letih, sem pričela zavestno prenašati v prakso. To mi daje nov zagon in zbujajo radovednost, kam nas pot vse skupaj pelje. Čutim, da mi taka pot ustreza, je prava. Krasna izkušnja za strokovni razvoj, poleg tega pa tudi izzivi. Izzivi v smislu, kako kolegom predati to vedenje, da bodo videli uporabnost pri našem skupnem in osebnem strokovnem delu.«

Patricija Rejec, učiteljica

»Sodelovanje v skupini akcijskega raziskovanja je bil zame nov delovni izziv, prinesel mi je dejavnosti in vsebine, ki niso neposredno povezane z običajnim delovnikom. Sodelovanje sem sprejela, ne da bi vedela, kakšno kakovostno raven bom dosegla. Dopolnilo je moj strokovni razvoj. Dobro sem spoznala ljudi, ki so sodelovali v akcijski skupini. Prej nismo imeli skupnih delovnih področij in sem jih bolj ali manj poznala le na videz. Zdaj se tako dobro poznamo, da bomo lahko lažje prišli v stik drug z drugim pri morebitnem sodelovanju v prihodnosti. Dobila sem orodje za pomoč pri sestavi vsebin usposabljanj za naše udeležence. Iz svoje izkušnje znam povezati teorijo in prakso.«

Helena Matavž, učiteljica

»S sodelovanjem v akcijskem raziskovanju sem ozavestila pomen zlitja večletne prakse v izobraževanju odraslih s teoretičnimi osnovami. Sočasno sem postala multiplikatorica nove metode, s katero prej nisem imela izkušenj. V neposredni praksi sem začela uporabljati nabor opisnikov v vlogi svetovalke, mentorice udeležencem in tudi kot mentorica sodelavcu na andragoški praksi. Tako dobro sem spoznala elemente metode akcijskega raziskovanja, da znam izpeljati cikel akcijske raziskave. Naučila sem se izrazja s področja digitalne pismenosti.«

Nada Babič Ivaniš, učiteljica

Temeljna zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti

Temeljne zmožnosti v sodobnem svetu

Razvite temeljne zmožnosti odraslim zagotavljajo dovolj orodij za učinkovito spopadanje z novimi izzivi, omogočajo praktično in čustveno oporo za njihove bližnje ter so pomembne tako za posameznike kot tudi za skupnost in prenos izkušenj med generacijami. Ne pridobivajo se vedno z izobraževanjem. Pogosto se pridobijo s prakso in izkušnjami iz vsakodnevnega življenja.

Temeljne zmožnosti posamezniku v različnih okoliščinah omogočajo funkcionalno odzivanje in delovanje v širokem spektru različnih dejavnosti. Niso odvisne od okoliščin delovanja in prenosljive med različnimi poklici. Odraslim omogočajo dejavno udeležbo v družbi in osebni razvoj. Spodbujajo neodvisnost in osebno učinkovitost. V sodobni multikulturni družbi so nepogrešljive za delovanje v konkretnem okolju.

»Ko sem se poglobila v osebno zgodbo udeleženke, sem znova podoživela, kakšno moč in vpliv ima notranja motivacija pri učenju in pri nadgradnji naučenega v kompetenco. Razmišljala sem o učinkovitosti učenja, ko se ne učiš za preizkus znanja, temveč zaradi praktične vrednosti in osebne koristi. Menim, da je še posebno pri odraslih pomembno, da najprej osmislimo, zakaj se želimo nečesa naučiti oziroma zakaj si želimo pridobiti temeljno zmožnost. To naj bi nas vodilo tudi pri oblikovanju opisnikov za vsako temeljno zmožnost.«

Helena Matavž, učiteljica

Pri odločitvi, katere zmožnosti bomo upoštevali kot temeljne, smo se oprli na evropski dokument Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje - Evropski referenčni okvir (Evropski referenčni okvir, 2007), kjer je izbranih in opredeljenih 8 temeljnih zmožnosti (oziroma ključnih kompetenc), ki jih državljani potrebujejo za svojo osebno izpolnitev, socialno vključenost, aktivno državljanstvo in zaposljivost v družbi znanja.

Te temeljne zmožnosti so naslednje:

sporazumevanje v maternem jeziku

sporazumevanje v tujih jezikih

matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji

digitalna pismenost

učenje učenja

socialne in državljanske kompetence

samoiniciativnost in podjetnost

kulturna zavest in izražanje

Revidirana konceptualizacija ključnih kompetenc 2018

Evropski referenčni okvir je bil januarja 2018 revidiran. Preoblikovala, preimenovala in tudi združila so se posamezna področja pri nekaterih ključnih kompetencah. Neposredne pretvorbe sicer niso mogoče, lahko pa primerjalno prikažemo, kako se ujemajo temeljne zmožnosti in ključne kompetence glede na prenovljeni referenčni okvir (Key competences for Lifelong Learning, 2018).

Temeljna zmožnost »sporazumevanje v maternem jeziku« se je preoblikovala v »pismenost« (angl. literacy). Poglavitni razlog je v tem, da je pri prejšnjem poimenovanju »materni jezik« prišlo do premočnega enačenja med maternim jezikom in jezikom, ki se ga učimo v šoli (jezik šolanja), pri tem je bilo zanemareno dejstvo, da za številne evropske otroke jezik šolanja in materni jezik nista enaka. Veliko Evropejcev živi v dvojezičnih družinah ali večjezičnih skupnostih in zanje uradni jezik države, v kateri živijo, ni nujno tudi njihov materni jezik. Novo razumevanje poudarja, da mora biti zagotovljena dobra raven pismenosti vsaj pri enem od teh jezikov (materni jezik, jezik šolanja, uradni jezik), da bi lahko zagotovili nadaljnji razvoj temeljne zmožnosti.

Sprememba je nastala tudi pri temeljni zmožnosti »sporazumevanje v tujih jezikih«. Novo poimenovanje je »jezikovne zmožnosti« (angl. languages competence). Koncept tuji jezik je povzročal dvome glede tega, kaj sploh pomeni »tuje« in za koga? Prav tako s prejšnjim poimenovanjem ni bilo mogoče opisati in zajeti znakovnih jezikov. Nova opredelitev – jezikovne zmožnosti – poudari pomen učenja jezikov, kar je v temelju orodje za komunikacijo v večjezičnih skupnostih in delovnih okoljih. Osredinja se na izboljšanje jezikovnih zmožnosti, to ljudem pomaga pri sporazumevanju v mednarodnem okolju ter mobilnosti v Evropi in v svetu.

Temeljna zmožnost »matematična kompetenca ter

osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji« se je preimenovala v temeljno zmožnost »znanost, tehnologija, inženiring in matematika« (angl. science, technological, engineering and mathematical competence). Izzivi, kot so podnebne spremembe, oskrba z energijo, zdravo staranje, digitalizacija, trajnostni razvoj, so nepričakovano izrazito povečali potrebo po kompetencah v matematiki, znanosti in tehnologijah. Večji poudarek je na razumevanju znanosti kot procesu in načinu razmišljanja, ki zajema tudi novo finančno pismenost. Znanost se je tako razvila, da se le redko lahko popolnoma razlikuje od tehnologije, inženiringa ali uporabne znanosti. Današnje okolje, ki je tako bogato s tehnologijo, pričakuje od vsakega posameznika, da razume povezavo med tehnološkimi novostmi ali inženirskimi rešitvami ter njihovimi temeljnimi znanstvenimi načeli. Zato sta tehnologija in inženiring neločljivo povezana z znanostjo in matematiko.

Poimenovanje pri temeljni zmožnosti »digitalna pismenost« se sicer ni spremenilo, pomembna novost pa je, da se je koncept uskladil z razumevanjem v DigComp 2.0 (Evropski okvir digitalnih kompetenc za državljane, 2016). Posodobljeno je izrazje – opušča se izraz »informacijsko-komunikacijska tehnologija« in zamenjuje z ustreznnejšim »digitalne tehnologije«, ki zajema vse naprave, programsko opremo itn. Pod širši pojem digitalne tehnologije tako sodita tudi v preteklosti zelo široko uporabljana izraza računalnik in internet. Skladno z DigComp 2.0 je zmožnost razvrščena na pet področij (informacije in podatkovna pismenost, komunikacija in sodelovanje, ustvarjanje digitalnih vsebin, varnost in reševanje problemov), vendar se bo glede na hiter napredek ta razvrstitev zagotovo še spreminjala. Zelo pomemben del te temeljne zmožnosti je prepoznavanje socialnih medijev, umetne inteligence, robotov, virtualne resničnosti, varnosti in spletnega bontona.

Nekaj več sprememb se je zgodilo pri temeljni zmožnosti »učenje učenja«, ta se je namreč razširila

oziroma združila in dopolnila s temeljno zmožnostjo »socialne kompetence«. Nastala je nova temeljna zmožnost »osebnostne in socialne zmožnosti ter zmožnosti učenja« (angl. personal, social and learning competence). Večina otrok, ki zdaj vstopa v osnovno šolo, bo po končanem izobraževanju najverjetneje vstopila v svet popolnoma novih področij dela, ki zdaj niti še ne obstajajo, polovica današnjih delovnih dejavnosti pa bo do leta 2055 že avtomatizirana. Prihodnje generacije bodo morale razviti močne osebnostne in socialne kompetence ter kompetence učenja, da bodo lahko uspešno krmile v svojem zasebnem življenju in pri delu. Kreativne spretnosti in navzkrižne kompetence bodo temeljnega pomena za vzdrževanje stabilnosti in premagovanje stresa. Pri tej zmožnosti so opredeljeni trije temeljni vidiki: osebnostni kot samozavedanje, telesno in duševno dobro počutje; socialni kot medosebni odnosi in delo z drugimi; učenje s poudarkom na vseživljenjskem učenju in razvoju kariere. Temeljna zmožnost »socialne in državljanske kompetence« se je zožila na »državljsko zmožnost« (angl. civic competence). V prejšnjem pojmovanju sta bili v eni združeni socialna in državljanska kompetenca, ki sta zajemali osebno in družbeno perspektivo. Vendar pa so bili nekateri vidiki socialne kompetence bolj povezani s prvinami, kot so opredeljene v kompetenci učenje učenja, spet drugi pa so bili bolj povezani z državljanstvom – kot poznavanje družbe in spoštovanja drugačnosti. Večletne raziskave in priporočila so že dalj časa nakazovali nujnost, da se državljanska zmožnost opredeli kot samostojna temeljna zmožnost. Evropska družba se namreč vse bolj srečuje z novimi vprašanji glede strpnosti, spoštovanja drugih, več ljudi migrira, potuje, porajajo se regionalne nestabilnosti, podnebne spremembe, prebivalstvo se večja, pojavljajo se nove oblike solidarnosti, socialne vključenosti, državljanske participacije. Pri tej temeljni zmožnosti sta tudi enako pomembna trajnost z vidika ekosistema in vloga ljudi pri odločanju in dejavnem prispevku k razvoju v miren, vključujoč in trajnostno usmerjen svet.

Temeljna zmožnost »samoiniciativnost in podjetnost« se je preoblikovala v »podjetniško zmožnost« (angl. entrepreneurship competence). To je najbolj živa temeljna zmožnost na trgu dela, tudi za tiste, ki niso klasificirani kot »podjetniki« – kot zmožnost ustvarjanja novih poslovnih priložnosti. Iz poimeno-

vanja je bila odstranjena samoiniciativnost, saj opisuje samo eno od naravnosti, ki so del te temeljne zmožnosti. Bistvo podjetniške kompetence pa še vedno ostaja trud, da bi zamisli uresničili in s tem ustvarili dodano vrednost. Pomemben del te kompetence je sočutno pogajanje z drugimi, skrb za ljudi in za svet, ustvarjalnost, inovativnost.

Pri temeljni zmožnosti »kulturna zavest in izražanje« pri poimenovanju ni sprememb, je pa nov poudarek na tem, da ljudje v resnici imajo glas in možnost oblikovati svoj pogled na svet in s tem tudi vpliv v okolju. Pomembno je, da posameznik lahko razvije občutek za svojo vlogo v družbi in pozitiven občutek za druge ter kulturno različnost. Enako pomembno je kreativno izražanje, zmožnost predvideti potrebe in težave in se nanje odzvati inovativno oziroma se prilagoditi nanje.

Temeljno zmožnost digitalna pismenost nasičuje nabor opisnikov, ki jih lahko zaobjamemo z novo digitalno pismenostjo.

sporazumevanje v maternem jeziku	>	pismenost
sporazumevanje v tujih jezikih	>	sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti
matematična kompetenca ter osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji	>	kompetence znanosti, tehnologije, inženiringa in matematike
digitalna pismenost	>	digitalna pismenost
učenje učenja	>	osebnostna, socialna zmožnost in zmožnost učenja
socialne in državljanske kompetence	>	državljska zmožnost
samoiniciativnost in podjetnost	>	podjetniška zmožnost
kulturna zavest in izražanje	>	kulturna zavest in izražanje

Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti

Tuji jeziki so tisti, ki se jih posamezniki posebej učijo in niso materni jezik. Posameznikova stopnja usposobljenosti v tujem jeziku je odvisna od štirih področij, ki so lahko glede na raven sicer zelo različne in v skladu s posameznikovimi potrebami. Pomembno je, v kolikšni meri je posameznik vešč branja, poslušanja, govorjenja

in pisanja ter učenja učenja tujega jezika. Pomembna je tudi naravnost, da se jezika načrtno uči in ponavlja naučeno. Po drugi strani na stopnjo usposobljenosti vplivajo tudi posebnosti posameznega jezika ter posameznikovega družbenega in kulturnega ozadja, trenutne potrebe in interesi.

Za zmožnost sporazumevanja v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je nujno potrebno zelo različno znanje, kot je na primer poznavanje temeljnega besednjaka in slovnice, zavest o primernih in v jeziku uveljavljenih oblikah najsplošnejših besednih zvez pa tudi registrov jezika – to zajema vsaj delno poznavanje nenapisanih socialnih dogovorov, kulturne vplive, spremenljivost ter aktualno rabo jezikov.

Temeljna zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti je sposobnost podajanja in sprejemanja informacij v različnih jezikih, sposobnost medkulturnega razumevanja in uporaba tujega jezika v ustreznih okoliščinah.

Posameznikova stopnja usposobljenosti v tujem jeziku je po mnenju akcijske skupine odvisna od ključnih področij; ob tem pa tudi od drugih dejavnikov, kot so posebnosti posameznega jezika ter posameznikovo družbeno in kulturno ozadje, okolje, njegove potrebe, zanimanja. Med te po mnenju izkušenih praktikov sodi tudi področje učenje učenja tujega jezika.

»Osebo, ki je zame zgled dobre prakse za temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti, sem spoznala v enem izmed programov izobraževanja odraslih. Izhaja iz kmečke družine in živi v značilnem podeželskem okolju; da se pripelje v mesto, mora prestopiti z enega avtobus na drugega. Na prvi pogled je zelo tiha in zadržana. Kar nekaj časa je trajalo, da je povedala kaj več o sebi. V njenem primeru je učenje najprej potekalo samoiniciativno in samostojno s poznejšo podporo učiteljev. Kljub izrazito šibkem znanju na začetku je dosegla raven znanja jezika, ki presega osnovne komunikacijske spretnosti in branje osnovnih besedil.«

Helena Matavž, učiteljica

Ključna področja, ki sestavljajo temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti, so: branje, pisno izražanje, govorno razumevanje in izražanje, v jeziku, ki ni materni jezik; poleg tega pa tudi učenje učenja tujega jezika.

»Po spremljanju konkretnega udeleženca ugotavljam, da je pri temeljni zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti težko postaviti razmejitve med temeljno in poklicno zmožnostjo, saj je jezik orodje sporazumevanja na osebem in poklicnem področju; pri tem komunikacija na poklicnem področju ne izključuje temeljnih tem in vsebin, ki naj bi bile del temeljnih zmožnosti. Ugotovila sem, da je bilo pri konkretnem udeležencu na primer prav poznavanje strokovnega področja motivacija za učenje jezika nasploh.«

Nada Babič Ivaniš, učiteljica

Opozorimo naj, da področje »govorno razumevanje in izražanje« zajema tako dejavnosti poslušanja, kot govorne interakcije. Izhajajoč iz konkretnih življenjskih situacij oz. potreb na delovnem mestu učečih se, smo ti dve področji združili in ju upodobili tudi z enotno ikono (poslušanje/govorjenje), ki jo najdete v grafičnem pripomočku, v dodatku knjižice. Komunikacija v tujem jeziku je predvidoma dvosmerna, govorno, razumevanje in izražanje sta kot »dva konca iste palice«. Pri učenju jezika in pri rabi jezika je nujna dinamična povezava obeh.

Med področji, ki pomembno opisujejo temeljno zmožnost, smo dodali tudi področje učenje učenja tujega jezika, čeprav je to tudi poimenovanje za eno od osmih temeljnih zmožnosti. V večini učnih/delovnih načrtov, povezanih z učenjem tujega jezika, se običajno osredotočimo predvsem na to KAJ se morajo udeleženci na določeni stopnji naučiti, ne pa na to KAKO naj se tujega jezika uči. Menimo, da je prav voljnost in sposobnost, da se kot odrasli hočemo in znamo učiti tujega jezika, ena najpomembnejših orodij, tako za motivacijo kot za napredek posameznika pri temeljni zmožnosti Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti.

Preglednici z opisniki

V tem poglavju predstavljamo dve preglednici z opisniki za temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. Opisniki pomagajo abstraktno temeljno zmožnost konkretizirati, jo narediti uporabno, predvsem pa jo »napolniti« s primeri iz vsakdanjega življenja odraslih.

»Ko sem analizirala uporabo opisnikov v neposredni praksi z dvema odraslima, sem ugotovila, da sta se na tabeli z opisniki iz te knjižice oba odzvala pravzaprav zelo naravno in v skladu z njunim značajem in socialnim položajem. Sklepam, da sta vsebino prepoznala v skladu s svojimi potrebami oziroma sta jo preslikala nase ter komentirala samo s svojega stališča in iz prejšnjega znanja ne glede na to, kaj sem jima sama o opisnikih povedala, na primer zakaj so nastali, za kakšne namene jih lahko uporabljamo itn. Oba sta omenjala, da bi morali zajeti tudi poznavanje strokovnega izrazja, ki je potrebno na optimalni ravni. Temu naša skupina ni namenila posebnega opisnika, saj je res, da jih lahko v ustrezni obliki uvrstimo v izvedbo vsebine vsakega od opisnikov na optimalni ravni.«

Helena Matavž, učiteljica

V dveh preglednicah smo izluščili tista področja in opisnike, za katere smo presodili, da so danes za odraslega posameznika ključni, da se lahko polnokrvno udeležuje teh procesov povezovanja. Bodisi da gre za prostočasne dejavnosti, kot so potovanja in oddih, bodisi da za potrebo poslovnega komuniciranja z drugimi ekonomijami sveta, bodisi za pripravljenost, da gostoljubno sprejemamo in vodimo turiste v domači deželi. Vitalno povezovanje različnih družb in kultur zahteva vse boljše poznavanje zgodovine, družbenih okoliščin in

posebnosti različnih narodov, predvsem pa znanje tistih tujih jezikov, ki so planetarno najbolj uveljavljeni in je z njihovo pomočjo komunikacija mogoča tako rekoč kjer koli.

Opisniki v preglednici, ki sledi, skušajo kar najbolj upoštevati takšne konkretne potrebe iz vsakdanjega življenja. Tu bomo našli zelo konkretne primere, kje vse nas v sodobnem življenju spremlja temeljna zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. Ob tem želimo posebej poudariti, da so to le konkretni primeri, vzeti iz prakse, ki naj ponazorijo tu in tam dokaj nejasen ali splošen opisnik.

»Zelo uporabni se mi zdijo konkretni primeri, ki jih lahko povežem s splošnimi opisniki. S takšnim pripomočkom bi tudi sama – na pogovoru s svetovalko, učiteljico ali pa delodajalcem – znala bolj jasno in strukturirano povedati, katero znanje potrebujem glede na konkretne situacije v službi ali v osebnem življenju. Prav tako mi celotna struktura pomaga razumeti, česa vsega bi se morala naučiti, da bi dosegla določeno raven znanja iz jezika, ki se ga učim.«

Mirjana, 45 let, oblikovalka kovin

Prvi stolpec preglednice vsebuje štiri **Področja**, ki so zajeta znotraj te temeljne zmožnosti: branje, pisno izražanje, govorno razumevanje in izražanje, učenje učenja tujega jezika.

»Pri opredelitvi področij, v katera smo uvrstili opisnike, sem kot jezikoslovka imela težavo izstopiti iz okvirjev, ki so sprejeti v okviru Skupnega evropskega jezikovnega okvirja. Pri poučevanju in učenju tujih jezikov je SEJO prepoznaven in razširjen dokument, SEJO samoocenjevalna lestvica pa je eden od najbolj uporabljenih pripomočkov pri samoocenjevanju. Pri usklajevanju znotraj skupine, kako bomo razdelili oziroma poimenovali področja, sem na začetku zastopala stališče, da sledimo poimenovanju dejavnosti znotraj SEJO. Končno sem se strinjala z utemeljitvijo kolegic iz skupine, da področje »govorno razumevanje in izražanje« zajema tudi dejavnosti poslušanje in govorna interakcija.«

Babič Ivaniš, učiteljica

Drugi stolpec, poimenovan **Splošni opisnik**, vsebuje opisnike, ki so uporabni za razvijanje temeljne zmožnosti sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti v izobraževanju odraslih na splošno. Opisniki opisujejo temeljno zmožnost in prikazujejo, kaj je tisto, kar jo sestavlja². Opisnike se lahko uporabi za načrtovanje kurikula pa tudi za njegovo spremljanje.

»Konkretne prilagoditve in ob njih primeri (iz tabele z opisniki) učitelju pomagajo približati vsebino. Učitelj naj le pokaže opisnike in konkretne prilagoditve udeležencem in se z njimi pogovori, kaj si pod tem predstavljajo, da je učenje osmišljeno.«

Irena, 70 let, upokojena socialna delavka

Tretji stolpec, poimenovan **Konkretna prilagoditev opisnika v izvedbi**, vsebuje nekoliko bolj razložene opisnike. Zapisani so tako, da so učiteljem, mentorjem in udeležencem v pomoč pri spremljanju razvoja temeljne zmožnosti. To niso navodila, ampak uporaben zapis, ob katerem pridobijo posamezniki prvi občutek, kaj obsega posamezno področje.

»Nisem razumela natančno, kaj je mišljeno pod rubriko Konkretna prilagoditev opisnika, kjer piše: 'Zna predati navodila z uporabo osnovnih besed in v pravem naklonu'. Nisem razumela pojma 'naklon'.... Aha, turistu znam opisati pot do hotela!«

Zvonka, 51 let, šivilja

Četrti stolpec, ki se imenuje **Primer**, pa vsebuje primere iz vsakdanjega življenja oziroma položaje, v katerih posameznik lahko uresničuje, kar opisnik opiše. Pri oblikovanju tega zapisa smo razmišljali o konkretnih udeležencih, ki so se v preteklosti udeležili programov za zviševanje ravni pismenosti in programov za ranljive skupine.

»Dobro je, da so zraven primeri, ker bi si opisnike težje predstavljal, če ne bi bilo primera.«

Alex, 22 let, udeleženec programa Projektno učenje za mlajše odrasle

² Na tem mestu je treba poudariti, da je opredelitev obravnavane temeljne zmožnosti z opisniki v osnovi določena s konsenzom praktikov, kot so jo zagledali v času izvajanja različnih izobraževalnih programov za odrasle. Predvidevamo, da se bo nabor opisnikov sčasoma dopolnjeval glede na potrebe z drugimi splošnimi opisniki in konkretnimi prilagoditvami opisnika v izvedbi.

Prikaz strukture preglednic

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER
Štiri temeljna področja	Opisnik za splošno rabo	Podrobneje razložen opisnik	Konkreten primer, kot ga predlagajo praktiki, je vedno kontekstualno obarvan

»Nabor opisnikov je zagotovo tudi dober pripomoček, ki bo izobraževalcem s svojo strukturo pomagal poglobiti vpogled v samo kompleksnost te temeljne zmožnosti. Odraslim pa bo pomagal pri snovanju realnejših izobraževalnih načrtov, da se izognemo tistim nerealnim časovnim pričakovanjem, da se bodo jezika naučili na dveh ali treh tečajih.«

Patricija Rejec, učiteljica

Opisniki so pripravljeni na dveh ravneh: na minimalni in optimalni ravni in so predstavljeni v dveh ločenih preglednicah. Tako sta vzpostavljeni dve referenčni točki razvoja temeljne zmožnosti. To seveda ne pomeni, da se temeljna zmožnost razvija samo na minimalni in optimalni ravni (to sta pravzaprav samo prvi dve ravni, ki se nadgrajujeta). Ti dve ravni predstavljata zgolj izhodišče, s katerim je načrtana pot razvoja temeljne zmožnosti.

»Minimalna raven in optimalna raven sta dobro ločeni, za optimalno raven moraš imeti zgrajeno minimalno raven. Razlika v obeh je v potrebah udeleženca. Optimalno raven vidim kot bolj ciljno usmerjeno.«

Irena, 70 let, upokojena socialna delavka

Dve ravni zahtevnosti

»Presenetila me je upokojena socialna delavka, ker je opisnike iz tabel v tej knjižici brala tako, da si jih je že predstavljala kot tečaj tujega jezika. Njeni komentarji so bili že usmerjeni v to, kako bi bili tečaji tujega jezika na osnovi opisnikov najučinkovitejši.«

Helena Matavž, učiteljica

»Na optimalni ravni se že lahko izobražuješ samostojno z učnimi pripomočki, zato je tu zelo pomembna tudi temeljna zmožnost učenje učenja.«

Irena, 70 let, upokojena socialna delavka

»Na optimalni ravni motivacija za učenje ni več pridobiti samo neko osnovno znanje, ampak gre za potrebe na strokovnem, službenem področju. Učitelj bi lahko prej tudi preveril, za kakšno stroko udeleženci potrebujejo tuji jezik in optimalno raven vsebinsko še razširil glede na njihove potrebe.«

Irena, 70 let, upokojena socialna delavka

Minimalna raven doseganja temeljne zmožnosti pomeni skromno podlago/temelj, ki odraslemu omogoča najosnovnejše sporazumevanje v tujem jeziku.

Optimalna raven pomeni tako razvito zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, ki zahtevajo to temeljno zmožnost. To na primer pomeni, da v tujem jeziku lahko: ob uporabi temeljnih jezikovnih priročnikov, slovarjev, slovnice bere besedila v izvirniku (tujem jeziku), je zmožen drugim razumljivo govorjeno predstaviti kratko vsebino, piše sporočila in uradne dokumente.

Prikaz ravni temeljne zmožnosti

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA	PRIMER

Minimalna raven

Optimalna raven

2 različni ravni ene temeljne zmožnosti

Minimalna raven

»Če delaš v trgovini, je dovolj osnovno znanje tujega jezika, ali če si na primer turist... Zdravnik pa mora obvladati jezik na optimalni ravni zaradi strokovnih izrazov.«

*Alex, 22 let, udeleženec
Projektnega učenja za mlajše odrasle*

Prva preglednica vsebuje opisnike na **minimalni ravni**, kjer je opisan tisti temelj, ki odraslemu še omogoča popolnoma osnovno sporazumevanje v tujem jeziku.

»Že pri pripravi na praktični preskus opisnikov iz te knjižice se mi je odprlo vprašanje o načinu izvedbe. Ko sva se z udeleženko programov za odrasle dogovarjali za pogovor, sem ji med drugim povedala, da se bova pogovarjali o temeljni zmožnosti sporazumevanja v tujem jeziku na minimalni ravni. Povprašala sem jo, kako si razlaga besedno zvezo temeljna zmožnost v tujem jeziku in jezikovne zmožnosti na minimalni ravni. In odgovorila mi je brez odlašanja: 'Kaj zame pomeni temeljna zmožnost sporazumevanja v tujem jeziku na minimalni ravni? Zelo bom poenostavila. To pomeni, da ne ostanem žejna in lačna, da se ne izgubim in me 'ne prodajo'. Mogoče tudi, da si znam sama poiskati najbolj osnovne informacije v tujem jeziku.'«

Nada Babič Ivaniš, učiteljica

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
BRANJE	Razumevanje preprostih konkretnih besedil	Razume kratko preprosto besedilo, ki se nanaša na konkretno situacijo, čeprav ne pozna vseh besed.	Prebira oglase za oddajo stanovanja v turistične namene in prepozna ustrezne.
	Branje za iskanje osnovnih informacij	Razume osnovna navodila in ve, kje jih poiskati.	Sledi enostavnim navodilom v tujem jeziku, npr. za uporabo bankomata, plačilnega avtomata za prodajo vstopnic, voznih kart ipd.
	Glasno razumljivo branje	Prebere preprosto besedilo tako, da ga poslušalec razume.	Sodelavcem razločno prebere enostavno navodilo za uporabo v tujem jeziku, glasno prebere prejeto sporočilo, tako da ga vsi slišijo in razumejo.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
PISNO IZRAŽANJE	Pisanje preprostih besedil	Tvori krajša in preprostejša daljša besedila za praktično rabo. Napiše kratko sporočilo, odgovori na prejeto elektronsko sporočilo, napiše osebno ali poluradno pismo. Pozna nekatere uvodne in sklepne formule pri pisanju pisem, čestitk.	V elektronskem sporočilu se zahvali gostitelju iz tujine za gostoljubje med preteklim obiskom.
	Izpolnjevanje osnovnih obrazcev	Razume in pravilno izpolni manj zahtevne tiskane in spletne obrazce.	Izpolni obrazec za pošiljanje priporočene pošte.
	Pisanje po nareku	Slišano besedilo pravilno zapiše.	Zapiše si navodila za pot do želene lokacije.
GOVORNO RAZUMEVANJE IN IZRAŽANJE	Izražanje želja in potreb	Z uporabo osnovnih besed razloži, kaj potrebuje.	Na železniški postaji opiše, kakšno vozovnico potrebuje, in jo kupi.
	Sporočanje navodil	Zna predati navodila z uporabo osnovnih besed in v pravem naklonu.	Turistu natančno in razumljivo opiše pot do hotela.
	Pogovor o znanih vsakdanjih temah	Sodeluje v pogovoru, tako da uporablja osnovne besede in preproste stavčne strukture.	Aktivno sodeluje v pogovoru o dopustu in preživljanju prostega časa.
	Predstavljanje	Zna predstaviti osnovne informacije o sebi, svoji družini, delu, okolju, dogodkih iz vsakdanjega življenja.	Jasno in zanimivo zna predstaviti turistične znamenitosti svojega kraja.
	Iskanje in zbiranje informacij	Zna oblikovati vprašanja, da pride do določenih informacij.	V lekarni vpraša po zdravilu za lajšanje kašlja in se pozanima o načinu jemanja zdravila proti prehladu.
	Uporaba vljudnostnih fraz	Pozna vljudnostne fraze in ve, kdaj ter katere uporabiti.	Pri mizi zaprosi za sol in se zanjo zahvali.
UČENJE UČENJA TUJEGA JEZIKA	Samostojno obnavljanje znanja	Z uporabo učbenika in delovnih listov ponovi predelano snov.	Z uporabo delovnih listov ali e-gradiva samostojno vadi izgovarjavo in pisanje novih besed.

Optimalna raven

Ta preglednica vsebuje opisnike na bolj zahtevni oziroma **optimalni ravni**. Optimalna raven pomeni tako razvito temeljno zmožnost, da se odrasli, ne

glede na izobrazbo, uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah, v katerih je potrebno naprednejše sporazumevanje v tujem jeziku.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
BRANJE	Branje zahtevnejših besedil	Bere besedila v izvirniku in pri branju uporablja temeljne jezikovne priročnike.	Razume sodoben roman v izvirniku, čeprav ne razume vseh besed.
	Razumevanje bistva besedila in primerjanje različnih virov informacij	Prepoznavna in razvršča vsebine iz različnih virov po podobnostih oziroma razlikah.	Pri težavah z nespečnostjo zna poiskati in primerjati različne nasvete na spletnih straneh in v revijah.
PISNO IZRAŽANJE	Samostojno pisanje kompleksnejših besedil	Zmožen je samostojno pisati jasna, tekoča, slogovno primerna besedila. Pri pisanju upošteva pravopisna in oblikovna pravila različnih vrst besedil. Zna izbrati slog pisanja, primeren vsebini besedila in bralcu, ki mu je besedilo namenjeno.	Samostojno napiše življenjepis v primerni obliki.
	Dopisovanje	Zna napisati standardno ali elektronsko povpraševanje, ponudbo, naročilo, reklamacijo in osebna pisma oziroma sporočila, v katerih zna opisati dogodek, utemeljiti svoja stališča ter besedilo ustrezno skleniti.	Po elektronski pošti pošlje odpoved za potovanje v tujino, ki ga je rezerviral pri tujem prevozniku. Navede razlog za odpoved in predlaga nadomestni termin.
	Pisno povzemanje (slišane ali prebranega)	Povezuje in vrednoti podatke in trditve iz več različnih virov. Zna napisati povzetke kompleksnejših in manj zahtevnih strokovnih besedil iz znanega področja s pomembnimi podrobnostmi in poudarki.	Pripravi zapisnik srečanja s partnerji iz tujine. Pripravi pisno predstavitev kraja, ki ga je obiskal. Napiše poročilo o obisku sejma s področja, ki ga zanima oziroma na katerem dela.
	Pisno prevajanje iz tujega jezika v materinščino (in obratno)	Z uporabo klasičnega ali spletnega slovarja prevaja besedilo iz vsakdanjega življenja in z znanega strokovnega področja.	Prevede članek in manj zahtevna tehnična navodila s področja, ki ga pozna oziroma na katerem dela.

PODROČJE	SPLOŠNI OPISNIK	KONKRETNA PRILAGODITEV OPISNIKA V IZVEDBI	PRIMER
GOVORNO RAZUMEVANJE IN IZRAŽANJE	Sporazumevanje v skupini in v konkretnih vsakodnevni situacijah	Razmeroma tekoče se zna sporazumevati v konkretnih vsakodnevnih zasebnih, javnih in poklicnih situacijah ter zna izraziti svoje mnenje.	Enakovredno sledi programu in daje povratne informacije na mednarodnem partnerskem sestanku. Sodeluje v pogovoru in pove svoje mnenje o zaposlovanju mladih v Evropi.
	Govorno nastopanje	Po predhodni pripravi zna naučeno vsebino o znani tematiki povedati jasno in razločno, tako da je razumljiva za poslušalce.	Suvereno govori o svojih poslovnih storitvah potencialnim tujim vlagateljem.
	Izvajanje predstavitev	Jasno in razločno zna predstaviti pripravljeno predstavitev o znani tematiki, tako da jo poslušalci razumejo in z zanimanjem spremljajo.	Suvereno predstavi nov produkt/proizvodnjo tujim poslovnim partnerjem.
	Obnova besedila	Razume bistvo v konkretnih besedilih, avdio ali video vsebinah na znano tematiko in jih zna obnoviti.	Zna kolegom jasno in razločno obnoviti vsebino seminarja.
UČENJE UČENJA TUJEGA JEZIKA	Uporaba učnih virov	Pozna orodja/programme za varovanje osebnih podatkov in zasebnosti za različne digitalne naprave.	Za zaščito uporablja varnostne programe (antivirusni programi, požarni zid ipd.) in jih redno posodablja.
		Pozna tveganja dostopanja drugih do njegovih digitalnih naprav (GPS sledenje, WiFi, Bluetooth).	Na svoj mobilni telefon namesti ustrezno antivirusno programsko opremo.
	Samostojno učenje	Samostojno uporablja slovarje, slovnice in jezikovne priročnike.	S pomočjo jezikovnega priročnika preveri ali je uporabil pravilni glagolski čas.
	Načrtovanje učenja	Prepozna potrebe po nadaljnjem učenju in zna načrtovati korake do novega znanja.	Opravi uvrstitveni test in se samostojno uči v e-tečaju ali s CD-jem.

Uporaba opisnikov v praksi

V tem poglavju je nekaj najbolj temeljnih poudarkov, kako opisnike uporabiti v praksi. Podrobnejšo razlago za posamezno področje uporabe boste našli v [Priročni knjižici z navodili za uporabo](#), v poglavju Uporaba opisnikov v didaktične namene – praktični namigi.

»Pri predstavitvi opisnikov konkretnim udeležencem sem morala biti dovolj nazorna, da sta udeleženca preskusa razumela njihov namen. Oba sta se zelo različno odzvala na opisnike, čeprav sta neodvisno drug od drugega poudarila isto stvar, ki je v tabelah ni bilo – učenje za poslovne namene na optimalni ravni.«

Helena Matavž, učiteljica

»Ocenjujem, da so opisniki koristen pripomoček za udeležence pri samoevalvaciji lastnih zmožnosti na jezikovnem področju pa tudi za spremljanje napredka in zastavljanje učnih ciljev.«

Nada Babič Ivaniš, učiteljica

Še enkrat pa želimo poudariti, da je nabor opisnikov za temeljno zmožnost sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti v obeh predstavljenih preglednicah v tej knjižici določen na podlagi konsenza in je zaželeno, da ga za svoje potrebe širite in spreminjate. Od izobraževalcev pričakujemo, da bodo opisnike kritično presodili in jih uporabili v skladu s konkretnimi okoliščinami.

Nanizali smo le področja v obliki opomnika, v [Priročni knjižici z navodili za uporabo](#) pa so ta področja podrobneje opisana. Teoretsko podprto razmišljanje o tej temi je bogato opremljeno in podkrepljeno z mnenji sodelujočih praktikov.

»Udeleženka jezikovnega tečaja je ob pregledu opisnikov poudarila, da dobi z njimi vpogled v strukturo jezikovne kompetence in da bi si tako lahko zastavila načrt za učenje ... Tako da zdaj približno ve, česa vse bi se morala naučiti za minimalno ali pa optimalno raven. Zelo uporabni se ji zdijo primeri pri konkretnih prilagoditvah opisnikov, saj meni, da bi tudi sama – pri pogovoru s svetovalko, učiteljico ali pa z delodajalcem – znala sedaj bolj strukturirano povedati, česa bi se rada naučila, izhajajoč iz konkretnih situacij. Iz rokava je začela stresati situacije na delovnem mestu, kjer bi ji znanje tujega jezika koristilo.«

Patricija Rejec, učiteljica

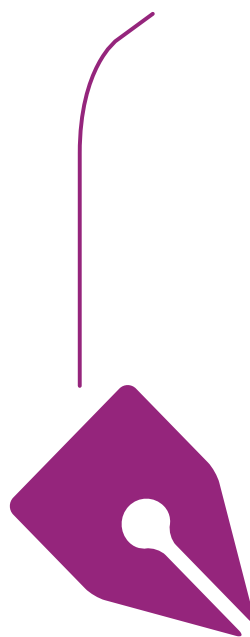
Ko želimo opisnike uporabiti v didaktične namene, lahko razmišljamo o naslednjih področjih njihove uporabe:

- Primerni so za animacijo udeležencev, saj omogočajo bolj natančen opis programa oziroma je ob njih mogoče poudariti različne koristi, ki jih bodo udeleženci imeli, če bodo razvijali temeljno zmožnost do te mere, kot jo predstavijo opisniki.
- Dve preglednici z opisniki (za minimalno in optimalno raven) omogočata hitro in udeležencem prijazno spoznavanje resnično potrebnega znanja, spretnosti, veščin, da bi vsaj minimalno oziroma dovolj dobro obvladali to zmožnost in tudi razmislili o svojem odnosu do digitalne tehnologije.
- To gradivo, še posebno različica v e-obliki, omogoča lahek dostop do ključnih informacij tudi odraslim, ki se zaradi različnih razlogov ne morejo udeležiti izobraževanja in se želijo učiti povsem samostojno.
- Preglednica z opisniki je koristen pripomoček za učinkovit razvoj temeljne zmožnosti, saj nakazuje, kaj vse je potrebno za njeno minimalno in optimalno razvitost.
- Nabor opisnikov omogoča sprotno spremljanje napredka odraslega v različnih programih, bodisi z uporabo predlaganega pripomočka v nadaljevanju bodisi z uporabo samih preglednic opisnikov.
- Med izvedbami različnih programov oziroma po njih so preglednice koristne kot pripomoček za spremljanje posameznikovega napredka. Nekateri praktiki jih (na primer iz knjižic Sporazumevanje v maternem jeziku ali Učenje učenja) že s pridom uporabljajo na ta način.
- Preglednice z opisniki so za učitelja in mentorja vir dragocenih podatkov pri presojanju, kako vsebine še bolje prilagoditi skupini, ko program že poteka.
- Seznam osvojenih opisnikov (tako skupine v celoti kot posameznikov) oskrbuje učitelje z dragocenimi povratnimi podatki o napredovanju.

- Opisi pridobljenega znanja po končanem programu so dragoceni za pravilno prepoznavanje in morebitno priznavanje neformalnega znanja.
- Nabor opisnikov za to temeljno zmožnost je pomembna informacija za svetovalce v ustanovah, kakor so zavodi za zaposlovanje, centri za socialno delo, središča za samostojno učenje, svetovalna središča za izobraževanje odraslih (ISIO) in podobne, ki odrasle usmerjajo v različne oblike izobraževanja oziroma jim svetujejo v postopkih vrednotenja in priznavanja neformalno pridobljenega znanja in izkušenj.

»Super bi bilo, če bi po rešenem jezikovnem testu od učitelja dobila kakšno opisno mnenje o tem, kaj dobro znam. Kot priporočilo ali pa, na katerem področju moram še delati, da si bom pridobila zahtevano znanje na določeni ravni. Tudi kakšen nasvet glede v opisnikih omenjenih strategij za učenje bi mi prav prišel.«

Maja, 39 let, ekonomska tehničarka

»Z uporabo opisnikov bi preverila, kaj že znam, in se lažje odločila, v kateri tečaj se naj vpišem glede na svoje potrebe, če grem na primer na pustolovsko potovanje ali službeno na sestanek v tujino.«

Irena, 70 let, upokojena socialna delavka

»Če bi na potrdilih, ki jih prejmemo po končanem tečaju, dobila takšne opise svojega znanja tujega jezika, bi to bilo dobro tako zame kot za mojega delodajalca. Vsekakor je to boljša informacija kot neka ocena ali stopnja, ki ne povesta, kakšno je moje znanje tujega jezika, kaj znam in česa vsega se moram še naučiti, da bi na primer dosegla to minimalno raven. Delodajalec pa bi tudi dobil konkretno informacijo o tem, kaj vse smo na tečaju obravnavali in česa konkretno sem se naučila in kaj znam.«

Mirjana, 45 let, oblikovalka kovin

»Pri razvijanju izobraževalne ponudbe za potrebe različnih podjetij sem sogovornike seznanila tudi s preglednicama opisnikov temeljnih zmožnosti sporazumevanja v tujih jezikih. Že moj prvi sogovornik je bil prepričan, da bi vsako podjetje lahko z uporabo opisnikov na minimalni in optimalni ravni – s prilagoditvami – pravzaprav napisalo konkretne opise zahtevanega jezikovnega znanja na posameznem delovnem mestu. Zaposleni bi tako tudi vedeli, kaj na tem področju delodajalec od njih pričakuje. Izrazil je tudi prepričanje, da bi, izhajajoč iz konkretnih primerov zahtev/potreb dela, lahko naročili vsebinsko zelo konkretne tečaje za zaposlene. Res je, da bi priprava takšnih opisov terjala svoj čas, bi pa, vsaj kar zadeva znanje tujih jezikov, imeli zapisan kompetenčni profil po posameznih delovnih mestih oziroma skupini delovnih mest. Z drugimi sogovorniki se je ta zamisel potrdila in še razvijala. Naj navedem popolnoma konkreten primer: pri ugotavljanju jezikovnih izobraževalnih potreb na področju hotelirstva in gostinstva oziroma pri oblikovanju konkretnega tečaja za to ciljno skupino so si delodajalci učinkovito pomagali s prikazom opisnikov. Izhajajoč iz trenutnega znanja njihovih zaposlenih, potreb teh delovnih mest in stopnje nujnosti so se najprej odločili za tečaj govornega razumevanja in izražanja za natakarje in receptorje v nemškem jeziku na minimalni ravni. V enem tednu so tudi napisali konkretne primere, ki jih zahtevajo ta delovna mesta. Primeri so bili predstavljeni učiteljici nemškega jezika, ki bo iz konkretnih primerov pripravila njim prilagojen tečaj in konkretne prilagoditve opisnikov.«

Patricija Rejec, učiteljica

Pripomoček za delo z udeležencem

V tem delu boste našli pripomoček, ki je uporaben za učitelja in udeležence. To je seznam opisnikov, ki smo ga pripravili z namenom, da bi pomagal tudi udeležencu, ki se uči samostojno, zato smo ga skušali kar najbolj poenostaviti in narediti uporabniku prijaznega. Oblikovan je tako, da ga je mogoče zlahka natisniti ali razmnoževati prek mobilne aplikacije.

»Pripomoček bi lahko uporabljala za analizo izobraževalnih potreb. Ljudje vedno izhajajo iz svojih potreb v osebnem življenju ali pa na delovnem mestu ... Iz tako zbranih potreb nato lažje snuješ vsebine izobraževalnih programov, tudi za podjetja, skupaj s kadroviki. Vnaprej bi delodajalcu lahko tudi povedala, katere kompetence – glede na razpoložljivo število ur – si bodo udeleženci lahko pridobili, in nasprotno, koliko izobraževalnih ur potrebujejo, če želijo pridobiti določen nabor kompetenc. V sodelovanju z učiteljem bi lahko ob koncu izobraževanja izdali tudi bolj personalizirana potrdila.«

*Nataša Klobučar Štrancar,
organizatorica-svetovalka*

Učitelj ga lahko v primerni obliki ponudi odraslim, da si sami označujejo, kaj bi na primer želeli od udeležbe v programu v zvezi s temeljno zmožnostjo sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti. Analiza tako dobljenih informacij o posameznih udeležencih, ki se vključujejo v določen program, lahko učitelju občutno olajša načrtovanje in prilagajanje izvedbenega kurikula. Seznam je zelo uporaben tudi pri formativnem spremljanju napredka posameznikov pri tej temeljni zmožnosti.

Posamezniki lahko instrument seveda z lahkoto uporabljate pri samostojnem učenju. Z uporabo instrumenta je mogoče preprosto oceniti, kolikšen delež temeljne zmožnosti obvladujete. V uvodu je natančno navodilo, kako to storite.

Predstavljeni inštrument je zgolj primer, kako lahko učitelj pripravi svoj seznam opisnikov za konkretno ciljno skupino. Glede na to, da so ciljne skupine v različnih okoljih zelo različne, se nujno po potrebi spreminjata tudi raven in posplošenost posameznega opisnika. Učitelj sam naj presodi, kako bo pripomoček uporabil v praksi, in seveda naj temu primerno prilagodi tudi njegova navodila.

»V veliko pomoč bi mi bilo, če bi od organizatorja za vsako skupino v splošnih neformalnih jezikovnih tečajih prej dobila tako zapisane konkretne življenjske položaje, v katerih bi se udeleženci radi znali samostojno sporazumevati v tujem jeziku. Na tej podlagi bi program že vnaprej prilagodila posebnostim vsake skupine. Menim, da bi bilo tako bistveno manj usklajevanja glede izobraževalnih potreb med samim izvajanjem tečaja. Praksa pa bi nam sčasoma pokazala, koliko ur organiziranega učenja v povprečju potrebujemo, da udeleženci dosežejo na primer minimalno raven znanja na posameznih področjih. Ne smemo pa pozabiti, da je to odvisno predvsem od tega, koliko so se udeleženci pripravljani tudi samostojno učiti. Zato je dobro, da med samim tečajem obravnavamo tudi metode samostojnega učenja tujega jezika. Tudi to je namreč zelo pomembna zmožnost, na katero pa kot odrasli kar nekako pozabimo.«

Anteja Jež, medjezikovna posrednica

KAJ ZMOREM NA PODROČJU TUJEGA JEZIKA

Navodila za uporabo pripomočka

1. KORAK

Pozorno preberite spodnji seznam, tako da si natančno ogledate posamezno področje in izberete tiste trditve, ki najbolj ustrezajo tistemu, kar zares **ZMORETE**.

Pri tistih trditvah, ki ste jih izbrali, naredite **kljukico** v kvadratke poleg njih.

2. KORAK

Pozorno preberite spodnji seznam, tako da si natančno ogledate posamezno področje in izberete tiste trditve, ki predstavljajo del znanja, ki ga pri sebi **NAJBOLJ POGREŠATE**.

Pri tistih trditvah, ki ste jih izbrali, naredite **križec** v kvadratke poleg njih.

3. KORAK

Ta korak je posebno pomemben, če inštrument uporabljate pri samostojnem učenju. Ocenite, kolikšen delež temeljne zmožnosti obvladujete, tako da primerjate število kljukic z vsoto 16, kar je skupno število vseh kljukic. Ko pregledate svoj izid, boste lahko izbrali eno od spodnjih trditev:

- **Večina odgovorov je obkljukanih.**
- **Polovica ali manj odgovorov je obkljukanih.**

Večina odgovorov je obkljukanih – Osnove tujega jezika obvladujete. Zdaj pogledjte, kje ste označili s križci. To so področja, na katerih bi bilo koristno v prihodnje posebej delati, čeprav osnove poznate.

Polovica ali manj odgovorov je obkljukana – Ta izid vam pove, da so dopolnitve vašega znanja tujega jezika nujno potrebne, saj so v tem seznamu navedene le najbolj osnovne veščine, spretnosti in znanja, da sploh lahko govorimo o zmožnosti. Pogledjte, kje ste označili odgovore s križci. To so področja, kjer bi bilo smiselno najprej začeti.

BRANJE

☐ RAZUMEVANJE PREPROSTIH KONKRETNIH BESEDIL

Razumem preprosta besedila, čeprav ne poznam vseh besed.

☐ BRANJE ZA ISKANJE OSNOVNIH INFORMACIJ

Razumem osnovna navodila, na primer v tujini si pomagam z branjem navodil pri uporabi bankomata.

☐ RAZLOČNO BRANJE Z RAZUMEVANJEM

Preprosto besedilo lahko preberem tako, da so poslušalcu besede razumljive, na primer sodelavcem lahko preberem enostavno navodilo za uporabo v tujem jeziku in ga znam po potrebi tudi prevesti.

☐ PISNO PREVAJANJE IZ TUJEGA JEZIKA V MATERINŠČINO

Z uporabo slovarja in črkovalnika besed za svoje potrebe prevajam besedila iz vsakdanjega življenja ali znanega strokovnega področja v slovenščino.

PISNO IZRAŽANJE

☐ PISANJE BESEDIL

Za vsakodnevno rabo znam napisati krajše besedilo. Poznam nekaj fraz, kako lahko začneš in končaš pisanje pisma, voščilnice, prijateljske elektronske pošte ...

☐ IZPOLNJEVANJE OBRAZCEV

Razumem in znam izpolniti manj zahtevne tiskane ali spletne obrazce, na primer sam izpolnjujem obrazce za spletno nakupovanje.

☐ ZAPISOVANJE INFORMACIJ

Slišano besedilo si lahko zapišem, na primer znam si zapisati navodila za pot do izbrane lokacije.

☐ DOPISOVANJE ZA SLUŽBENE POTREBE

Znam napisati kratko elektronsko povpraševanje, ponudbo, naročilo, reklamacijo ... za potrebe dela oziroma preprosta osebna sporočila. Pri tem si pomagam s prevajalnikom in črkovalnikom.

GOVORNO RAZUMEVANJE IN IZRAŽANJE

☐ IZRAŽANJE ŽELJA IN POTREB

Z uporabo osnovnih besed znam razložiti, kaj potrebujem, na primer na železniški postaji znam opisati, kakšno vozovnico potrebujem.

☐ SPOROČANJE NAVODIL

Turistu znam natančno in razumljivo povedati navodila, kako naj pride do hotela, z osnovnimi besedami in v pravih stavčnih oblikah.

☐ POGOVOR O ZNANIH VSAKDANJIH TEMAH

V pogovoru sodelujem tako, da uporabljam osnovne besede in preprosto stavčno strukturo. Če besede ne poznam, skušam pojem ali predmet opisati.

☐ OSEBNA PREDSTAVITEV

Znam predstaviti osnovne informacije o sebi, svoji družini, delu, okolju, dogodkih iz vsakdanjega življenja. Znal bi tudi predstaviti turistične znamenitosti svojega kraja.

☐ ISKANJE IN ZBIRANJE INFORMACIJ

Znam oblikovati osnovna vprašanja, če želim nekaj izvedeti, na primer ko v lekarni vprašam po zdravilu za lajšanje kašlja in o načinu jemanja zdravila.

☐ UPORABA VLJUDNOSTNIH FRAZ

Poznam osnovne vljudnostne fraze in vem, kdaj ter katere uporabiti, na primer ko pri mizi zaprosim za sol in se zanjo zahvalim.

☐ SPORAZUMEVANJE V SKUPINI

Zadovoljivo se znam sporazumevati v enostavnih situacijah na službeni poti ter znam izraziti svoje mnenje tako, da sodelujem v pogovoru.

UČENJE UČENJA TUJEGA JEZIKA

☐ SAMOSTOJNO OBNAVLJANJE ZNANJA

Imam navado, da jezik občasno utrjujem s ponavljanjem naučenega, branjem besedil v tujem jeziku in poslušanjem radia ali gledanjem televizije.

Priročni slovar

Splošni pojmi³

KLJUČNE KOMPETENCE ALI TEMELJNE ZMOŽNOSTI

Temeljne zmožnosti ali ključne kompetence so zmožnosti, ki niso odvisne od okoliščin delovanja in posamezniku ne glede na specifične okoliščine omogočajo funkcionalno odzivanje in delovanje v širokem spektru različnih dejavnosti. So prenosljive med različnimi poklici, predvsem pa posamezniku omogočajo udeležbo v družbi in osebni razvoj. (*Temeljne zmožnosti odraslih, 2012*)

KOMPETENCA

Kompetenca je zmožnost posameznika, da pridobljeno znanje in veščine v skladu s svojimi vrednotami in stališči uporabi v kompleksnih, raznovrstnih in nepredvidljivih situacijah. (*Temeljne zmožnosti odraslih, 2012*)

POKLICNE KOMPETENCE

Poklicne kompetence so izkazane možnosti posameznika, da uporablja svoje sposobnosti in znanja pri dejavnem obvladovanju običajnih in spremenljivih poklicnih razmer (CEDEFOP, 1999); zmožnost zadostiti zahtevam zaposlitve oziroma specifičnim delovnim vlogam; zmožnost napraviti nekaj dobro (ETF, 1997). Poklicne kompetence delimo na tiste, ki so specifične za posamezen poklic, in na ključne kompetence, ki so poklicno transverzalne in jih je mogoče razvijati s ključnimi kvalifikacijami.

Spletna stran CPI: <http://www.cpi.si/faq/posljite-vprasanje/slovar-izrazov.aspx>

OPISNIK

Opisniki opisujejo temeljno zmožnost in prikazujejo, kaj je tisto, kar jo sestavlja. Opisnike se lahko uporabi za načrtovanje kurikula in prav tako njegovo spremljanje.

MINIMALNA RAVEN OPISNIKOV

Minimalna raven opisnikov predstavlja tisto podlago, ki jo odrasli posameznik potrebuje za »preživetje« v sodobni družbi.

OPTIMALNA RAVEN OPISNIKOV

Optimalna raven pomeni toliko zadovoljivo razvito temeljno zmožnost, da se odrasli ne glede na izobrazbo uspešno znajde v različnih življenjskih situacijah.

VREDNOTENJE

Ugotavljanje ustreznih vrednosti danemu pojavu po določenih merilih (Veliki splošni leksikon, 2006). V izobraževanju odraslih je vrednotenje opredeljeno takole: »Vrednotenje (in priznavanje) kot postopek, v katerem ovrednotimo znanje, spretnosti, kompetence, ki si jih je posameznik pridobil ali razvil v svojem življenju in različnih okoliščinah: z izobraževanjem, delom, s prostovoljskimi in pristočnimi dejavnostmi.«

<http://vpnz.acs.si/portal/node/9>

EVALVACIJA

»V najbolj splošnem pomenu lahko evalvacijo opredelimo kot sistematično zbiranje podatkov o nekem pojavu z namenom dati o njem sodbo in/ali ga na podlagi tega tudi izboljšati«

(*Marentič Požarnik: Evalvacija – kakšna, za koga, čemu?, 1999*).

.....
³ V tej knjižici je le ožji izbor splošnih pojmov, obsežnejšo terminologijo boste našli v *Priročni knjižici z navodili*.

Specifični pojmi

Razlaga specifičnih pojmov – razen, kjer je naveden drug vir – je izvirna, oblikovali so jo izkušeni praktiki, člani akcijske raziskovalne skupine.

SPORAZUMEVANJE V TUJIH JEZIKIH

Za sporazumevanje v tujih jezikih nasploh veljajo iste poglobitve razsežnosti kompetence sporazumevanja kot pri sporazumevanju v maternem jeziku: temelji na sposobnostih razumevanja, izražanja in razlage pojmov, misli, čustev, dejstev in mnenj v pisni in ustni obliki (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje) v ustrezni vrsti družbenih in kulturnih okoliščin – izobraževanje in usposabljanje, delo, dom in prosti čas – v skladu s posameznikovimi željami ali potrebami. Sporazumevanje v tujih jezikih zahteva tudi sposobnosti, kot sta posredovanje in medkulturno razumevanje. Posameznikova stopnja usposobljenosti je odvisna od štirih področij (poslušanje, govorjenje, branje in pisanje) ter od posameznega jezika in posameznikovega družbenega in kulturnega ozadja, okolja, potreb in/ali interesov.

(Temeljne zmožnosti odraslih, 2012)

TEMELJNA JEZIKOVNA ZMOŽNOST

Tako obvladovanje jezika, ki omogoča osnovno sporazumevanje // spretnost, zmožnost, ki odraslemu omogočajo preprosto razumevanje v tujem jeziku, in sicer branje, pisanje ...

POKLICNE/SPECIFIČNE JEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Tako obvladovanje jezika, ki omogoča sporazumevanje v določenem poklicnem okolju oziroma stroki.

TAKSONOMIJA UČENJA

Stopnje ali koraki pri učenju.

PODROČJA

Različni zaokroženi deli kompetence, na primer branje z razumevanjem, pisanje, spletna varnost, robotizacija.

STROKOVNI IZRAZ

(SO LAHKO DEL VSAKEGA OPISNIKA)

Izraz, ki se nanaša na določeno stroko // beseda, ki jo uporabljajo v določenem poklicu ali pri določenem delu.

TUJI JEZIK

Jezik, ki se ga nekdo uči kot svoj neprvi jezik v okolju, kjer ta jezik običajno ni v uporabi. To je tudi jezik, ki ga, ko je osvojen, ponavadi ljudje ne uporabljajo v vsakodnevnih rutinskih situacijah (Ferbežar 1997:279). Tudi jezik, ki se ga učimo za vzpostavljanje stikov zunaj lastne jezikovne skupnosti (Littlewood 1995:2).

Slovenščina kot tuji jezik, 2005

JEZIK OKOLJA

Slovenski jezik je jezik okolja oziroma »drugi jezik« za predstavnike obeh avtohtonih narodnih manjšin v Republiki Sloveniji (tj. italijanske in madžarske), za Rome ter za priseljence in njihove potomce. Vsi ti se morajo ob svojem prvem oziroma maternem jeziku naučiti tudi slovenščine, in sicer zaradi stika s slovenskim jezikovnim okoljem ter zato, ker je slovenščina v Republiki Sloveniji državni in uradni jezik.

Na pragu besedila 1 – izdaja s plusom, Bešter in drugi, 2018

DRUGI JEZIK

Drugi jezik je neprvi jezik, ki se ga nekdo uči v okolju, kjer se ta jezik uporablja kot primarno sredstvo komunikacije, torej tam, kjer se ta jezik govori večinoma kot prvi jezik.

Drugi jezik je tudi splošno uporabljani jezik v večjezikovnih državah, ki ga govorci uporabljajo poleg svojega maternega jezika in je enakovreden prvemu (Ferbežar 1997: 279).

Slovenščina kot tuji jezik, 2005

SPORAZUMEVANJE (KOMUNIKACIJA)

Sporazumevanje je izmenjava besedil med ljudmi. Zajema besedna dejanja najmanj dveh ljudi: tistega, ki govori ali piše, in onega, ki posluša ali bere. Takšno sporazumevanje je lahko enosmerno (denimo predavanje profesorja) ali dvosmerno (denimo intervju). Sporočevalec je lahko govorec

ali pisec, prejemnik pa je poslušalec ali bralec. Ključni proces sporazumevanja je sporočanje; zavestno dejanje sporočevalca, ki tvori besedila z znamenji besednega jezika v slušnem ali v vidnem prenosniku, se pravi, da govori ali piše. Na pragu besedila 1 – 4,

Na pragu besedila 1 – izdaja s plusom, Bešter in drugi, 2012, 2018

SPORAZUMEVALNA ZMOŽNOST

Je znanje in vedenje, ki posamezniku omogoča, da lahko ustrezno in učinkovito (kot poslušalec, govorec, bralec in pisec) uporablja jezik in sposobnosti (spretnosti), za sporazumevanje v realni situaciji – da lahko tvori in razume poljubno število besed v različnih govornih položajih in za različne potrebe.

Slovenščina kot tuji jezik, 2005

Viri in literatura

- Javrh, P. in Kuran, M. (ur.). (2012). Temeljne zmožnosti odraslih. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.
- Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. (2007). Luxembourg: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Ključne kompetence za vseživljenjsko učenje. (2018). Bruselj: Urad za uradne publikacije Evropskih skupnosti.
- Košmelj, B. idr. (2011). Statistični terminološki slovar. Ljubljana: Statistično društvo Slovenije.
- Križaj, M. idr. (2012). Na pragu besedila 1 – 4. Ljubljana: Rokus Klett.
- Križaj, M. idr. (2018). Na pragu besedila 1 – izdaja s plusom. Ljubljana: Rokus Klett.
- Marentič Požarnik, B. (1999). Evalvacija – kakšna, za koga, čemu?. *Sodobna pedagogika*, Letn. 50, št. 4, str. 20-36.
- Pirih Svetina, N. (2005). Slovenščina kot tuji jezik. Domžale: Izolit.
- Skupni jezikovni evropski okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje. (2011). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Urad za razvoj šolstva.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika – spletna izdaja. (2000). Ljubljana: ZRC SAZU. Dostopno na: <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.
- Spletna stran ACS Vrednotenje in priznavanje neformalnega znanja. Dostopno na: <http://vpnz.acs.si/portal/>.
- Statistični urad Slovenije (2009). Dostopno na: https://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=2177.
- Veliki splošni leksikon. (2006). Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Wikipedia – prosta enciklopedija. Dostopno na: http://sl.wikipedia.org/wiki/Glavna_stran.

Iz recenzije

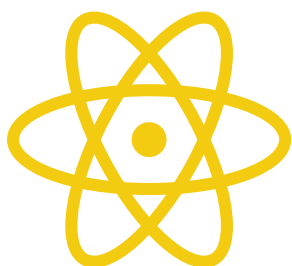
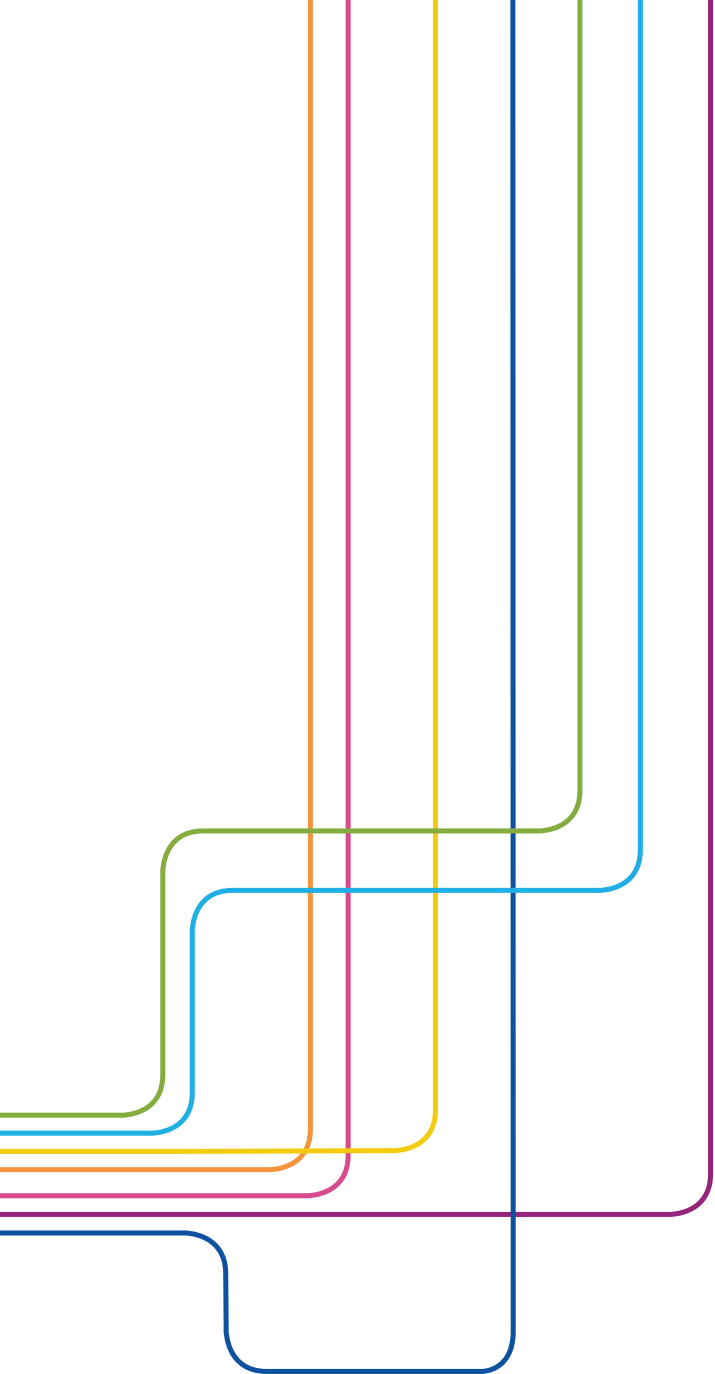
Besedilo, ki je pred vami, se mi zdi dobrodošel priročnik različnim deležnikom v procesu izobraževanja odraslih na področju učenja in poučevanja tujih jezikov. Pri tem imam v mislih predvsem organizatorje tovrstnega izobraževanja, ki lahko delujejo v okviru različnih ustanov za izobraževanje odraslih ali jezikovnih šol ali pa so npr. zaposleni pri različnih delodajalcih, in učitelje, ki poučujejo tuje jezike v različnih izvedbenih oblikah. Nenazadnje pa bo prišel prav tudi končnim uporabnikom, se pravi tistim, ki se v svoji odrasli dobi iz najrazličnejših potreb in razlogov učijo tujih jezikov.

Prav slednjim npr. dokumentov, kot je Skupni evropski jezikovni okvir (SEJO), ki velja za nekakšno biblijo jezikovnega učenja, poučevanja in certificiranja, seveda ni potrebno poznati. Učitelji in organizatorji izobraževanja pa zanje pogosto nimajo ne časa in ne energije. Pričujoče delo jim tako lahko predstavlja dobrodošlo bližnjico, ki pa s svojim velikim bratom – z omenjenim dokumentom – vseeno ohranja vsebinsko in konceptualno povezanost.

Knjižica se mi na nek način zdi dragocen prispevek k raziskovanju in definiranju, kaj naj bi ena od temeljnih človekovih zmožnosti, in sicer konkretno zmožnost sporazumevanja v tujih jezikih, dejansko bila, pri čemer se mi najdragocenejše zdi zlasti evidentiranje samega procesa raziskovanja in definiranja, in to predvsem z živimi, iz prakse izhajajočimi citati različnih sodelujočih pri samem projektu in nastanku besedila.

Nataša Pirih Svetina

Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani

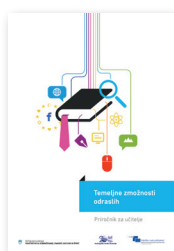
Dostop do gradiva in kompletov na spletu

Gradivo in kompleti v podporo razvoja posameznih temeljnih zmožnosti odraslih so nastali v projektih Razvoj pismenosti ter ugotavljanje in priznavanje neformalno pridobljenega znanja od 2011 do 2014 ter [Strokovna podpora na področju pridobivanja temeljnih kompetenc 2016–2022](#) na Andragoškem centru Slovenije. Vse gradivo je prosto dostopno strokovni javnosti in odraslim na spletni strani <https://pismenost.acs.si/>.

Prosto dostopno je:

Strokovno in izobraževalno gradivo:

- priročnik [Temeljne zmožnosti odraslih](#)

- monografija [Spretnosti odraslih](#)

Serija izobraževalnih filmov in zvočnica Na poti do življenjske uspešnosti:

- zvočnica [Samoiniciativnost in podjetnost](#), [vložna knjižica za izobraževalce](#), [priročna knjižica za poslušalce](#)
- izobraževalni film [Učenje učenja](#)
- izobraževalni film [Sporazumevanje v maternem jeziku](#)
- izobraževalni film [Samoiniciativnost in podjetnost](#)
- izobraževalni film [Digitalna pismenost](#)
- izobraževalni film [Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji](#)

Komplet e-knjižic z opisniki temeljnih zmožnosti Na poti do življenjske uspešnosti:

- Priročna knjižica z navodili za uporabo štirih knjižic za posamezno temeljno zmožnost
- Opisniki temeljne zmožnosti: [Sporazumevanje v maternem jeziku](#)
- Opisniki temeljne zmožnosti: [Matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji](#)
- Opisniki temeljne zmožnosti: [Samoiniciativnost in podjetnost](#)
- Opisniki temeljne zmožnosti: [Učenje učenja](#)
- Opisniki temeljne zmožnosti: [Digitalna pismenost](#)
- Opisniki temeljne zmožnosti: [Sporazumevanje v tujih jezikih in jezikovne zmožnosti](#)

- E-knjižice uporabljajte, kot bo za vas najprimernejše. Poljubno jih dopolnjujte, spreminjajte, prav tako si jih z lahkoto natisnete, saj smo v ta namen knjižice pripravili v formatu A4. Predlagamo, da najprej preberete [Priročno knjižico z navodili za uporabo](#), šele nato knjižice za posamezne temeljne zmožnosti, saj boste tako že vnaprej dobili odgovore na nekatera vprašanja, ki se vam bodo pojavljala v zvezi z uporabo opisnikov.

Avtorji bomo hvaležni za vaša mnenja, ocene in morebitna vprašanja!

Stik: Andragoški center Slovenije, Središče za raziskave in razvoj

Zapiski

